

David

Francesco Bartolomeo Conti (1682-1732)

David (1724)

Azione Sacra

libretto: Apostolo Zeno

2010

woensdag 20 januari, 20.15 uur

donderdag 21 januari, 20.15 uur

vrijdag 22 januari, 20.15 uur

zaterdag 23 januari, 20.15 uur

Maastricht, Theater aan het Vrijthof

Kampen, Bovenkerk

Amsterdam, Muziekgebouw aan 't IJ

Rotterdam, Prinsekerk

*Van het concert in Amsterdam wordt een opname gemaakt door de AVRO op Radio 4.
Zodra de opnamedatum bekend is, informeren wij u daarover op onze website
www.bachvereniging.nl.*

UITVOERENDEN

De Nederlandse Bachvereniging

Alan Curtis, *dirigent*

SOLISTEN

<i>contratertenor</i>	Yuri Minenko (<i>David</i>)
<i>bas</i>	Matthew Brook (<i>Saul</i>)
<i>sopraan</i>	Anna Maria Panzarella (<i>Micol</i>)
<i>sopraan</i>	Johannette Zomer (<i>Gionata</i>)
<i>alt</i>	Cécile van de Sant (<i>Abner</i>)
<i>bas</i>	Marc Pantus (<i>Falti</i>)

KOOR

<i>sopraan</i>	Ulrike Barth, Orlanda Velez Isidro, Marjon Strijk, Hilde Van Ruymbeke
<i>alt</i>	Elsbeth Gerritsen, Barnabás Hegyi, Gemma Jansen, Michaela Riener
<i>tenor</i>	Robert Buckland, Diederik Rooker, Kevin Skelton, Ronald Threels
<i>bas</i>	Matthew Baker, Frank Hermans, Job Hubatka, Lionel Meunier

ORKEST

<i>viool 1</i>	Sayuri Yamagata (cm), Anneke van Haaften, Peter Van Boxelaere, Wanda Visser
<i>viool 2</i>	Pieter Affourtit, Paulien Kostense, Marinette Troost
<i>altviool</i>	Staas Swierstra, Jan Willem Vis
<i>cello</i>	Lucia Swarts, Richtte van der Meer
<i>contrabas</i>	Robert Franenberg
<i>hobo</i>	Martin Stadler, Peter Frankenberg
<i>fagot</i>	Benny Aghassi
<i>trombone</i>	Simen Van Mechelen
<i>theorbe</i>	Mike Fentross, Robert Cases Marco
<i>orgel/ klavecimbel</i>	Pieter-Jan Belder, Siebe Henstra

TOELICHTING

David, een 'azione sacra' van Francesco Conti naar het libretto van Apostolo Zeno

Florence staat bekend als de geboorteplaats van de opera, maar veel minder als de geboorteplaats van een groot operacomponist: Francesco Bartolomeo Conti. Als zo veel Florentijnse musici maakte Conti vooral carrière buiten zijn woonplaats. Toen Conti Florence op twintigjarige leeftijd in 1701 verliet en naar het Habsburgse hof in Wenen trok, had hij al roem verworven als virtuoos theorbespeler. In Wenen kreeg hij een aanstelling als tweede theorbist, waarna hij in 1708 werd gepromoveerd tot eerste theorbist. Deze positie behield hij, totdat zijn gezondheid hem er in 1726 toe dwong zich terug te trekken. In 1713 volgde hij bovendien Johann Joseph Fux op als hofcomponist en van 1714 tot 1725 had hij min of meer het alleenrecht op het belangrijkste muziekevenement van het jaar:

de opera voor het carnaval. In 1729 vertrok hij uit Wenen, waarschijnlijk om terug te keren naar Florence. In 1732 reisde hij echter opnieuw naar Wenen, waar hij in juli van datzelfde jaar stierf.

Zijn laatste Weense opera, *Issipile*, kwam voort uit een boeiende samenwerking met een opkomend librettist, niemand minder dan Metastasio. Al eerder werkte Conti verschillende malen succesvol samen met voorgangers van Metastasio, onder wie Apostolo Zeno. Zeno voorzag hem bovendien van oratoriumteksten. Toen Conti in 1723 het libretto *Il David perseguitato da Saul* (David vervolgd door Saul) van de onbekende A. di Avanzo op muziek zette, zagen hij en waarschijnlijk ook zijn patroon Karel VI vele nog onbenutte mogelijkheden in dit Bijbelse drama. Zeno kreeg de taak om een nog sterker libretto te schrijven en Conti paste zijn muzikale vertolking aan, waarbij hij een aantal van zijn eerdere ideeën opnieuw gebruikte: de 'harppartij' schreef hij voor zijn theorbe en hij voegde meer dramatiek toe. In het daarop volgende jaar resulteerden hun gezamenlijke inspanningen in een 'azione sacra', oftewel religieus drama, simpelweg getiteld *David*.

Zoals de meeste Weense oratoria uit die tijd bestaat ook *David* uit twee delen, waarbij elk deel eindigt met een uitgebreid koor dat de handeling becommentarieert en moreel interpreteert. Een lichter, minder polyfoon koor introduceert het tweede deel, dat Davids overwinningen op de Filistijnen bejubelt. Het verhaal wordt verteld door zes solisten, die indien nodig mee kunnen zingen in de koralen.

In het openingstafereel wordt het conflict uiteengezet: Davids vrouw Michal (Micol) en haar broer Jonathan (Gionata), Davids boezemvriend, maken zich zorgen om de moordzuchtige jaloezie van hun vader Saul, koning van de Israëlieten. Saul walgt van de roem en glorie die David ten deel zijn gevallen, nadat hij niet alleen de Filistijnse held Goliath versloeg, maar ook 'tienduizend' andere Filistijnen. Broer en zus roepen David op te vluchten voor Sauls toorn, maar hij kiest ervoor te vertrouwen op Gods bescherming. Sauls trouwe raadsheer Abner geeft de koning het wijze advies om zijn jaloezie te bedwingen, maar slechts op aandringen van zijn dochter (en de schoonheid van haar aria *O rendimi pietoso/ l'amabile mio sposo*) belooft Saul zich met David te verzoenen. De kwade raadsheer Palti (Falti) ziet hierdoor zijn eigen ambities in gevaar komen en het slotkoor concludeert "Invidia putredine è dell'ossa" (jaloezie is verval tot op het bot). In deel twee neemt Sauls jaloezige woede ondanks zijn

belofte toe en wordt hij langzaam gek, zoals ook blijkt uit het voortreffelijk begeleide recitatief *Lasciatemi a me stesso*. Palti vraagt David om Saul met zijn harp tot kalmte te brengen. Maar zoals hij al voorzag, maakt Davids zingen Saul zo kwaad dat hij zijn speer werpt om David te vermoorden. De speer mist zijn doel en David brengt zichzelf met de hulp van Michal in Naioth in veiligheid. Saul krijgt vervolgens een visioen waarin hij ziet dat David en zijn nageslacht hem zullen opvolgen en uiteindelijk “de vruchten tot glorie van de aarde zullen voortbrengen”. Het slotkoor is sceptisch over de profetische capaciteiten van Saul.

De vraag of het werk werd uitgevoerd met gebruikmaking van decors en kostuums en of daarbij ook geacteerd werd - zoals in de vroegere *sepolcri*, de bijbelse drama's die geschreven werden voor de Habsburgse kapellen - is aan de experts. Opvallend is dat Zeno's libretti voor oratoria werden uitgegeven als *azioni sacre*, een term die ook werd gebruikt voor de *sepolcri*, terwijl de beide makers in correspondentie spreken van oratoria. Hoe dan ook, het lijkt of er maar weinig verschil is tussen opera- en oratoriumstijl. Een voorbeeld hiervan is de manier waarop Conti tekst op muziek zette in Davids eerste aria *Quale augellino*. Net als de Weense hofcomponisten Fux en Caldara bediende Conti vaak simpelweg de conservatieve smaak van Karel VI en toonde hij niet alleen zijn perfecte beheersing van de contrapuntiek in ouvertures en koralen, maar slaagde hij er ook in om fugatische aria's te schrijven, zoals Abners *Ah! mio Re* of Palti's *Non so se al sussurrar*. Conti onderscheidde zich in zijn werk echter van zijn Weense collega's in zijn talent om humor in de muziek te verwerken, in zijn zeer Italiaanse lyrische vocale lijnen en zijn grote gevoel voor theater, zelfs in zijn oratoria.

In Sauls recitatief *Lasciatemi a me stesso* (nr. 30) horen we een dalende lijn die de eenzaamheid en donkerte van de hel moet uitdrukken. Van daaruit bouwt Conti, door middel van stijgende chromatische lijnen, op naar een uiteindelijke, bijna ondraaglijke instrumentale schreeuw van pijn, gevolgd door de 'hemelse' eenvoud (en deze toont Conti's dramatische begaafdheid nog meer dan het recitatief zelf) van een zachte, repeterende d in de theorbe, die onmiddellijk herkenbaar is als Davids 'harp'. De goddelijke kalmte blijft overeind gedurende het volgende *Preludio*, de psalm die is geschreven als recitatief met begeleiding en Davids aria *Quanto mirabile*. De theorbepartij is allesbehalve eenvoudig en daarin herkent men de hand van een componist die wist dat deze partij, wat hij ook schreef, goed gespeeld zou worden - door hemzelf!

Conti's vakmanschap als theorbist blijkt uit het feit dat toen Weiss (vriend van Bach en een van de grootste luitspelers en -componisten aller tijden) Fux' *Costanza e Fortezza* speelde, Conti de solopartij op zich nam en Weiss de ripieni. Mij lijkt het dat Conti's excellente theorbepartij een verklaring kan zijn voor de zorgvuldig geconstrueerde recitatieven, die zo origineel zijn en vaak ook zo ontroerend. De harmonieën zijn bovendien over het algemeen veel gevarieerder en minder voorspelbaar dan de meeste recitatieven uit dezelfde periode.

In *David* horen we zes solisten, maar het koor - de twee finales zijn sterk contrapuntisch; de ongewone, jubelende opening van het tweede deel is meer homofoon van karakter - bestaat uit slechts vier stemmen. Deze kunnen uiteraard door solisten worden gezongen, maar ik vind dat ze beter tot hun recht komen in een klein koor, dat de solostemmen wat rust geeft en daarmee ook sterker contrasteert.

De moeilijkste rollen om in te vullen zijn die van David, geschreven voor de veelzijdige en virtuoze coloratuuralt en castraat Gaetano Orsini, en de wel

zeer dramatische rol van Saul, een 'tenore baritonale' die moet kunnen afdalen tot een g. De rol van Saul werd geschreven voor Francesco Borosini, de beroemde tenor voor wie Handel de partij van Bajazet in *Tamerlano* schreef en die Quantz een voortreffelijk zanger en hoogstaand acteur noemde, met een stem die "ausserordentlich biegsam und lebhaft" was. Vóór *David* zong hij al in ten minste achttien opera's en oratoria van Conti, en dit was hun laatste samenwerking voordat Borosini naar Londen vertrok. Het is gemakkelijk voorstelbaar dat Borosini Zeno's libretto meenam naar Engeland en daarover met Handel sprak. Vooral de scène waarin de speer wordt geworpen en het slotkoor uit deel één, waarin wordt gesproken over het kwade karakter van jaloezie, bevielen Handel. Wetenschappers die geïnteresseerd zijn in de ontstaansgeschiedenis van Handels *Saul* dienen zeker aandacht te schenken aan dit meesterwerk van Conti. Winton Dean, die nog niet beschikte over de partituur van *David*, merkte al op dat het stuk in zijn eigen tijd werd vergeleken met Handels *Saul* en dat Handel op exact hetzelfde moment in de handeling de theorbe inzette bij een air van David.

Alan Curtis

TEKST

NB: In deze uitvoering zijn enkele coupures aangebracht, vandaar dat de nummering hieronder enkele hiaten bevat.

DAVID – LIBRETTO

L'azione è in Gerusalemme, nella reggia di Saul.

1. sinfonia

PARTE PRIMA

2. recitatief

DAVID

Micol, diletta sposa, ond'è che mesta mi riguardi e sospiri?

MICOL

Ingiusto padre!

E se padre non fosse, re tiranno direi!

DAVID

Di che l'accusi?

MICOL

Dell'iniquo odio suo, che vuol tua morte.

DAVID

Il figliuolo d'Isai potea temerlo: ma di Micol lo sposo or più nol tema.

Genero di Saule, a lui son caro.

MICOL

David, il tuo valor le sue speranze deluse. Il prezzo io fui de' tuoi perigli.

I cento filistei, da te trafitti, furon la dote a te richiesta, ond'io tua conquista divenni. Ah! Se tra l'armi cadevi, io n'era, o sposo,

l'innocente cagion

Con l'amor mio

tentò spingerti insidia in braccio a morte.

Fu il Ciel, che in te difese

quest'alma amante,

e i giusti voti intese.

DAVID

E li esaudì.

Che più paventi o brami?

Io tuo sono: tu mia.

Vinto è ogni male.

MICOL

Ma non l'odio del padre. Il cor gli scorgo nelle torbide ciglia; e Saul mal si asconde

Plaats van handeling is Jeruzalem, tijdens het koningschap van Saul

1. sinfonia

EERSTE DEEL

2. recitatief

DAVID

Michal, dierbare vrouw, waarom kijk je me zo bedroefd aan en zucht je?

MICHAL

Onrechtvaardige vader!

En als hij mijn vader niet was, zou ik tiran zeggen!

DAVID

Waar beschuldig je hem van?

MICHAL

Van zijn ontrechte haat, die uit is op jouw dood.

DAVID

Als zoon van Jesse was ik bang voor hem maar als echtgenoot van Michal vrees ik hem niet meer.

De genereuze Saul, ik ben hem dierbaar.

MICHAL

David, jouw kracht trekt een streep door zijn verwachtingen. Ik was de beloning voor het gevaar dat jij trotseerde.

De honderd Filistijnen die je versloeg waren de bruidschat die van je verlangd werd, en daarvoor ben ik de beloning. Ach, als jij op het slagveld zou zijn gevallen, mijn man, dan zou ik het onschuldige slachtoffer zijn geweest. Met mijn liefde

lokte hij jou in de armen van de dood.

Het was de Hemel, die de liefhebbende ziel in jou verdedigd heeft, en je rechtvaardige gebeden heeft gehoord.

DAVID

En ze heeft verhoord.

Wat kun je meer vrezen of verlangen?

Ik ben de jouwe, en jij de mijne.

Alle kwaad is overwonnen.

MICHAL

Maar niet de haat van mijn vader.

Ik kan zijn hart lezen in zijn duistere blik.

En Saul kan zich slecht verbergen voor de

a gli occhi dell'amante, e della figlia.

3. aria

MICOL

Al genitor mio re
un certo non so che
di torbido e funesto io leggo in fronte.
E solo temo, o Dio!
che a' danni tuoi, cor mio,
covino in regio sen l'insidie e l'onte.

4. recitatief

GIONATA

Né t'inganna il tuo amor.
Guardati, amico,
e da trame, e da furie.
Ove la frode
manchi, uscirà la forza a farti guerra.
Il re ti aborre a morte;
e al suo furore
fanno applauso e ragion l'alme servili,
che, d'astio accese, e di livor feroci,
stiman loro fortuna, e loro dovere
dar armi all'ingiustizia,
e crollo al merto.

DAVID

A me per non temer basta innocenza.

GIONATA

Non basta. È una gran colpa
la virtù che è sospetta. In re che
tema, se mancano pretesti in sua condanna,

mai non mancano mezzi in sua ruina.

DAVID

Usi perfidia il suo poter: ma il primo
suo trionfo non sia turbar la pace, e la
costanza mia.

5. aria

DAVID

Quale augellino al monte,
"Fuggi," mi dite, o cari;
"fuggi, che l'arco è teso,
e le saette pronte,
e il colpo a' danni tuoi già
prende il volo."

Ma dal gran Dio difeso,
e in sua possanza invitto,
qual già mi vidi al piede
il filisteo trafitto,
vedrò i nemici miei morder il suolo.

ogen van zijn geliefden, en voor zijn dochter.

3. aria

MICHAL

Op het voorhoofd van mijn vader, de koning,
kan ik iets lezen
dat duister en fataal is
En ik ben alleen bang, o God,
dat wat in zijn binnenste broedt en sluimert,
mijn hart, uit is op jouw ondergang.

4. recitatief

JONATHAN

Je geliefde bedriegt je niet.
Wees op je hoede, vriend,
voor zijn gestook en zijn woede.
Als het met bedrog niet gaat,
zal hij je met geweld tot de strijd dwingen.
De koning koestert een dodelijke haat
jegens jou; en zijn woede
krijgt applaus en toestemming
van volgelingen, die branden van afgunst
en nijd, en die het als hun fortuin en plicht
beschouwen onrecht te bewapenen
en oprechtheid te vernietigen.

DAVID

Onschuld beschermt ?met tegen? angst.

JONATHAN

Dat is niet genoeg. Het is een grote schuld,
de deugd die verdacht wordt. En een koning
die bang is, mist de redenen de onschuld te
veroordeelen,
maar niet de middelen die te vernietigen.

DAVID

Laat het bedrog maar zijn kracht tonen: maar
zijn eerste overwinning zal niet een
verstoorde vrede zijn, of het einde van mijn
standvastigheid.

5. aria

DAVID

Die kleine vogeltjes in de bergen
zeggen me: "vlucht weg", o lieve vogeltjes,
"vlucht, want de boog is al gespannen,
de pijlen al klaar,
en het schot voor jou bestemd
al afgeschoten."

Maar door de grote God beschermd,
en in zijn macht onoverwinnelijk,
zie ik ze al aan mijn voeten liggen,
als de verslagen Filistijnen,
mijn vijanden, bijtend in het zand.

6. recitatief

GIONATA

Se io t'ami: il sai. Quest'alma
più di te, dolce amico,
che di Gionata è l'alma; e quell'amore,
che sì tenacemente a te m'unisce,
ti consiglia, e ti priega a fuggir rischio.

Se per tema il ricusi,
fuggi almen per pietà.

Vedi il mio pianto.

Vedi quel della sposa.

DAVID

E sì certa ruina a me sovrasta?

GIONATA

Il padre (ahi, con qual pena l'accuso!) al suo
furor cerca ministri

ne' servi suoi, ne' suoi custodi,

e fino in Gionata poc' anzi

tentò un braccio omicida.

MICOL

O Dio!

DAVID

Tant'ire nel regio cor?

GIONATA

Deh! Non ti vegga il nuovo

dì nell'infausta reggia.

MICOL

Ah! Non più indugi.

Ecco le armate guardie.

Il re sen viene.

Fuggi.

DAVID

Ubbidisco.

6a. recitatief

DAVID

Eccelso Dio, che scorgi,
e sai la mia innocenza, e i miei perigli,
reggimi, e fa che passi
nel cor del padre la pietà de' figli.

MICOL

Quasi al partir di lui l'alma angosciosa,

Gionata, uscir mi sento.

GIONATA

Fa cor. La mia amistà sia tuo riposo.

MICOL

Deh, salva a te l'amico, a me lo sposo.

7. aria

GIONATA

Contra un padre ingiusto e crudo
all'amico farò scudo
del mio petto, ed ei vivrà.

6. recitatief

JONATHAN

Dat ik om je geef: je weet het. Dit hart,
dierbare vriend, is meer van jou dan van
Jonathan; en de liefde die me zo sterk
met jou verenigt,

raadt je en smeekt je het gevaar te ontvluchten.

Als je dit weigert omdat je niet bang bent,

vlucht dan ten minste uit mededogen.

Zie dan mijn verdriet.

Zie dat van je vrouw.

DAVID

Word ik bedreigd met de dood?

JONATHAN

Mijn vader (ach, hoe pijnlijk dat ik hem
beschuldig!) zoekt uitvoerders van zijn woede

onder zijn slaven en bewakers

en zelfs probeerde hij onlangs Jonathan

tot zijn moordinstrument te maken

MICHAL

O God!

DAVID

Zo'n haat in het hart van de koning?

JONATHAN

Kom op! Laat de dageraad je niet meer vinden
in dit fatale oord.

MICHAL

Kom, aarzel niet langer!

Daar komende de gewapende bewakers.

De koning komt eraan.

Vlucht.

DAVID

Ik gehoorzaam.

6a. recitatief

DAVID

Machtige God, die mijn onschuld ziet

en mijn gevaren, sta me bij,

en maak dat de barmhartigheid

van de kinderen doordringt in het hart van de
vader.

MICHAL

Bij het vertrek van Jonathan was het alsof

mijn droeve ziel mijn lichaam verliet.

JONATHAN

Houd moed. In mijn vriendschap zul je rust
vinden.

MICHAL

Ach, red je vriend en mijn echtgenoot.

7. aria

JONATHAN

Tegen een onrechtvaardige en wrede vader
zal ik mijn vriend verdedigen
met mijn eigen borst, en hij zal leven.

Verrà meno
pria la vita a questo seno,
che la fede all'amistà.

8. recitatief

SAUL

È sì vile in Saul dunque un comando,
che non ha chi lo tema e l'ubbidisca?
Vivrà David in onta dell'ire mie?
Della mia pace a costo?
Abner, son io più re? Son più Saule?
No, più nol son. Di Samuel compite
ecco in me le minacce.
Il mio nemico ha regno in Israele.
Son suoi servi i miei servi;
suoi custodi i miei figli.
Ei m'ha sedotto,
quanto aveva di più fido,
e di più caro:
l'amor, l'ossequio, il sangue;
e appena lascia a me stesso me stesso.
Ma viva Iddio: se nulla
ha questo scettro di poter, se nulla
questa man di vigor, cadrà l'iniquo.
Abner, tu lo vedrai; voi lo vedrete,
vili Israeliti, e voi pur, figli indegni.
Tempo è già, ch'un sol colpo
tronchi i lunghi timori, e i rei disegni.

9. aria

SAUL

Stringe Iddio l'ultrice spada:
alza il braccio, e vuol ch'io cada.
Che far posso? Caderò;
ma da re, ma vendicato.
Il nemico mio trafitto
per me sia nuovo delitto.
Avrò almeno un duol di meno
al ferir di Dio sdegnato.

Nog eerder zal het leven uitdoven
in deze boezem
dan het vertrouwen in vriendschap.

8. recitatief

SAUL

Zijn de bevelen van Saul zo slecht
dat niemand ze vreest en gehoorzaamt?
Zal David leven ondanks mijn woede?
Ten koste van mijn rust?
Abner, ben ik nog koning? Ben ik nog Saul?
Nee, dat ben ik niet meer. De dreigementen
van Samuel zijn in mij uitgekomen.
Mijn vijand regeert in Israël.
Zijn slaven zijn mijn slaven;
zijn bewakers zijn mijn zonen.
Hij heeft me beroofd
van alles dat mij trouw was
en het meest dierbaar:
liefde, respect en bloedband;
Hij gunt mij nauwelijks mijzelf nog.
Maar leve God: ook al is er geen kracht
meer in deze scepter, en geen macht
in deze hand, de misdadiger zal vallen.
Abner, je zult het zien; en jullie zullen
het zien, laffe Israëlieten, en ook jullie,
onwaardige kinderen. Het is tijd, dat één
enkele klap een einde maakt aan de
langdurige angst en boze plannen.

9. aria

SAUL

God trekt zijn zwaard van wraak:
Hij heft zijn arm op, en wil dat ik val.
Wat kan ik doen? Ik zal vallen;
maar als koning, en gewroken.
Laat de vijand die ik versla
een nieuwe misdaad van me zijn.
Zo zal ik tenminste één verdriet minder
hebben om de verontwaardigde God
te verwijten.

10. recitatief

ABNER

Di mente già non m'uscì, qual pria ti venne
innanzi il pastorel garzone. Avea la destra
nodoso tronco.

All'omero dal collo

cadea l'agile fionda. Il fianco greve
era di eletti sassi, e tranne il volto, vile il resto
parea.

Chi l'avria detto?

Fra' tuoi più cari in breve

Israel l'onorò. Fu poco in corte
dargli grado, e nel campo.

Eccolo infino genero del suo re.

Tanta egli seppe grazia aver nel tuo aspetto.

SAUL

Ah! Dì piüttosto:

tanta fu l'arte, ond'io lasciai sedurmi.

ABNER

Nol dicesti tu a Dio caro e diletto?

Or se Dio l'ha in amor, dunque è innocente,

e se innocenza è in lui, perché lo temi?

SAUL

Mille un ne uccise:

un dieci mille.

O voci!

Ei le mie glorie usurpa.

Che gli resta a più aver, che il regno mio?

11. aria

ABNER

Ah! Mio re, pallida invidia,
mostro informe, e turpe affetto,
lunge stia dal regio petto.

Mai con lei non avrai pace.

Ella fia che a poco a poco

e ti roda, e ti consumi,

qual fa in tetto il chiuso foco,

qual fa in pianta il tarlo edace.

12. recitatief

SAUL

Eh! Tu non sai che voglia dire un troppo
popolare favor. Mi si minaccia,

che da me, e da' miei figli,

fia diviso Israel. Del mio peccato

tutto il mio sangue soffrirà la pena:

né a Dio basta Saul.

Nel mio nemico l'erede avrò:

mal d'ogni mal peggiore.

10. recitatief

ABNER

Ik ben niet vergeten, hoe de herdersjongen
voor het eerst bij je kwam. In zijn
rechterhand had hij een knoestige knuppel.

Aan zijn schouder

hing een soepele slinger. Zijn zijde was
zwaar van de uitgekozen stenen, en behalve
zijn gezicht, leek alles aan hem van lage komaf.

Wie zou het hebben voorzien?

Israël vereerde hem in korte tijd

als een van zijn dierbaarsten. Spoedig
kreeg hij aanzien aan het hof en op het
slagveld. En zie hem, ten slotte, de

schoonzoon van de koning. Zo goed wist hij
de gunst te winnen in de ogen van de koning.

SAUL

Ach! Zeg liever:

Zo goed verstond hij de kunst mij van de wijs
te brengen.

ABNER

Noemde je hem niet dierbaar in de ogen van
God?

En als God nu van hem houdt, is hij dus
onschuldig,

en als hij onschuldig is, waarom vrees je hem?

SAUL

Een van ons doodde er duizend:

maar één tienduizend.

O die stemmen!

Hij eigent zich mijn roem toe.

Wat blijft hem nog anders over dan mijn troon?

11. aria

ABNER

Ach! Mijn koning, moge die bleke afgunst,
dat sluipende monster, die lage emotie,
ver weg blijven uit uw koninklijk innerlijk.

Met haar zul je nooit vrede hebben.

Beetje bij beetje knaagt ze aan je,

verteert je,

zoals een vuur in een gesloten huis,

zoals een worm in een plant.

12. recitatief

SAUL

Ach! Jij weet niet wat het betekent zo geliefd
te zijn bij het volk. Wat mij bedreigt, is dat

Israël tussen mij en mijn kinderen in komt te
staan. Van mijn misdaden zal heel mijn
nageslacht te lijden krijgen:

want voor God is Saul alleen niet genoeg.
Mijn vijand zal mijn erfgenaam zijn:

De ergste van alle uitkomsten.

ABNER

Per penetrar gl'immensi divini abissi,

umanità è cieca;

per contrastarli, inferma.

L'Eterno è in te sdegnato?

Oppongli umili prieghi,

e sincero pentimento.

A questo dato è il poter di rivocar le leggi
di sua giustizia, e d'impetrar pietade.

SAUL

Ben pentirmi poss'io d'ogni mia colpa;
non del giusto odio mio, se questo è colpa.

E più facil pietade usar può Dio

a Saul contumace,

che al reo figlio d'Isai Saul sdegnato.

MICOL

Padre e signor, per uno sposo io parlo,
in cui m'è forza amar ciò ch'è tuo dono.

Tu mi besti in lui; ma se mel desti

per rendermi più misera, oh!

Qual fiera arte di crudeltà!

Sino il diletto cangiarmi in pena!

Era minor mio male

pianger tutti i miei giorni

vergine desolata,

che vedova gli estremi.

15. aria

MICOL

O rendimi pietoso

l'amabile mio sposo,

o toglimi, crudel,

la vita ancora.

Senza l'amato bene

m'è legge più spietata il dir ch'io viva,

che, figlia sventurata, il far ch'io mora.

ABNER

Om door te dringen in de onmetelijke
goddelijke geheimen,

mist de mens de ogen;

hij is te zwak om die te trotseren.

Is de Eeuwige verontwaardigd over je?

Biedt hem nederige gebeden,

en oprecht berouw.

Want daarin ligt de kracht de wetten van
zijn rechtvaardigheid op te roepen, en
genade te ontvangen.

SAUL

Ik kan goed berouw tonen over al mijn daden;
maar niet over mijn gerechtvaardigde haat,
als dat een schuld is.

En God kan gemakkelijker genade tonen

jegens een Saul die geen spijt heeft,

dan een woedende Saul jegens een schuldige
zoon van Jesse.

MICHAL

Vader en heer, ik pleit voor een echtgenoot
van wie ik moet houden, want jij gaf hem mij.

Jij zegende me met hem; maar als je me hem

gaf om me ongelukkig te maken, oohh!

wat een vreselijk soort wreedheid!

Om mijn enige vreugde in verdriet te

veranderen! Het zou minder erg zijn

alle dagen te wenen

als een eenzame maagd

dan mijn laatste dagen te slijten als weduwe.

15. aria

MICHAL

Ach, geef mij berouwwol

mijn geliefde echtgenoot weer terug,

of ontnem me, wrede,

ook nog het leven.

Zonder mijn dierbare geliefde te leven

is een genadelozer wet

dan te sterven als een noodlottige dochter.

16a. recitatief

SAUL

Non più. Già cedo. O troppo amati figli,
val per ogni ragione il vostro amore.
David... Oh! Per quest'alma
angoscia estrema!...
David a voi si doni. In suo periglio,
per l'alto Dio vel giuro,
l'odio mio sia impotente,
né cadrà per mia mano, o per mia legge.

MICOL

Re, due volte a me padre!
Nuova vita e miglior da te ricevo.

GIONATA

Non si ritardi il grato annunzio e
lieto all'amico dolente.

ABNER

Io pur con esso
le afflitte schiere a rincorar men vado.

SAUL

Ad Israel fosse Saul sì caro!

MICOL

Ne avrai dal popol tuo e grazie, e lodi.

SAUL

Questo rossore sofferiam con pace:
di non poter, cinti da rischi e mali,
né vincer, né regnar senza di lui.

MICOL

Tu, Dio, in cui man son de'regnanti i cori,

quel cor conferma sì, che tutti al fine
ne sgombrino i sospetti, ed i rancori.

16b. recitatief

FALTI

O troppo in sen di re mobili affetti!

O troppo in cor di servo egre speranze!

Ecco in un punto a terra,
misero Falti, i tuoi disegni; ed ecco
reso al regio favor l'inafausto oggetto
de gli odi tuoi, che ti usurpò ogni bene,
fatto genero al re, duce alle schiere.

Ma che? Non si disperi.

Ancor fort'arco,
che rallentò, può tendersi;
e sopita fiamma avvien per nuov'esca
che in alto incendio si dilati e cresca.

16a. recitatief

SAUL

Genoeg. Ik geef al toe. Ach, geliefde kinderen,
jullie liefde is sterker dan alle gedachten.

David... Ach! Wat een heftige woede
in mijn geest!...

Laat David weer de jouwe zijn. Ik zweer bij
de hoge God, dat hij buiten gevaar is,
en onkwetsbaar voor mijn haat,
en dat hij niet zal sneuvelen door mijn hand of
mijn bevel.

MICHAL

Koning, tweevoudige vader!
Ik krijg van u een nieuw en beter leven.

JONATHAN

Laat men opschieten het genadige en blijde
nieuws te verkondigen aan onze droeve vriend.

ABNER

Ook ik zal meteen
onze ongeruste troepen bedaren.

SAUL

Was Saul maar zo dierbaar aan Israë!

MICHAL

Je volk zal je dank betuigen en loven.

SAUL

Dit schaamrood zal ik vredig dragen:
Dat ik omringd door risico's en gevaren
niet kan overwinnen of heersen zonder hem.

MICHAL

God, die de harten van Uw heersers in de
hand houdt,
houd dit hart zo stevig vast, dat eindelijk
alle achterdocht en rancune verdwijnt.

16b. recitatief

PALTÍ

O, wat een opwinding in het binnenste van de
koning.

O, wat een magere hoop in het hart van zijn
slaven!

Kijk, in een keer liggen ze in het stof,
je plannen, arme Palti; en kijk
hoe het gewraakte mikpunt van je haat,
die je beroofde van alle goeds,
je schoonzoon, nu weer in koninklijke eer
wordt hersteld.

Maar wat nu? Geen wanhoop.

Een sterke boog, die nu slap is,
kan zich weer spannen;
en een gedoofde vlam kan men weer aansteken
zodat hij oplaait tot een vuur en uitgroeit.

17. aria

FALTI

Agiterò la face
dell'odio e del sospetto;
e irriterò in quel petto
la gelosia e il livor.
D'ogni più molle affetto
strugge i trofei quell'ira,
in cui mantice spira
d'invidia e di timor.

18. recitatief

FALTI

Tanto si faccia cautamente e presto.
Languiscon per indugio i gran disegni;
e la sorpresa agevola le cose,
che per sé foran dubbie e perigliose.

19. coro

Cor sano è vita delle carni.
Invidia putredine è dell'ossa.
Guai a chi, da tal peste e tal veleno,
abbia in suo mal contaminato il seno.
Ben lo distrugge:
ira lo pasce e rode;
mai non sta, mai non gode.
Nel suo falso piacer, sua smania cresce;
e in odio a tutti, anche se stesso incresce.

Fine della prima parte

PARTE SECONDA

20. coro

Le rose di Gerico,
le palme del Libano
più belle fioriscano
al crin de l'amabile
campion d'Israël.

17. aria

PALTI

Ik zal de fakkel aansteken
van de haat en achterdocht;
en in die borst weer aanwakkeren
de jaloezie en boosheid.
Laat alle sporen van zachte gevoelens
wegvagen door deze woede,
die de aanjager is
van jaloezie en angst.

18. recitatief

PALTI

Laat men dit voorzichtig doen, maar snel.
Grote plannen kwijnen weg door traagheid;
en de verrassing geeft de dingen vaart
die anders zouden verslappen door twijfel
en wanhoop.

19. koor

Een gezond hart is leven voor het lichaam.
Afgunst tast de botten aan.
Wee de mens die zichzelf vergiftigt
met plagen en vergif.
Het vernielt hem:
haat voedt hem en knaagt aan hem;
hij kent geen rust en geen genoeg.
In zijn valse genot, groeit zijn zieke honger;
en in zijn haat jegens alles, groeit die verder
in hem.

*Einde van het eerste deel****pauze***

TWEEDE DEEL

20. koor

De rozen van Jericho,
de palmen van Libanon
bloeien mooier
op de kruin van de beminnelijke
kampioen van Israël.

21. *recitatief*

DAVID

O figlie di Sion, e modo e fine
date al giubilo e al canto.

Il vostro amore alto sì non risuoni,
che giunga a ridestar l'ire sopite.

GIONATA

Che dolce pianto, nel verderti or' ora
del genitor fra l'amorose braccia,
mi sgorgò in larga vena! Egual piacere
in mia vita non ebbi, o caro amico.

DAVID

Gionata, o vero d'amistade esempio,
anch'io quanto esultai, scorgendo in volto
al mio re quel Saul, che m'avean tolto
calunnia e frode. Circondato intorno
i dolori di morte, e tratto al fondo
quasi m'avean d'iniquità i torrenti.
Ora qual fia dei miei nemici il frutto?
Confusion, vergogna, infamia, e lutto.

24. *aria*

GIONATA

Caro amico, sì, caro mi sei,
che offerir ben saprei
regno e vita contento per te.

25. *recitatief*

ABNER

Io temo che in Saul dell'odio antico
spenti non sieno e soffocati i semi.
Fin nel suo amplesso io vidi
quel forzato sorriso, indizio infausto,
qual suol di lampo minaccevol luce.
Quindi in udir del lieto coro i canti, turbossi,
né ritenne presso di sé
che il lusinghier suo Falti.
O detestata ognor, ma ognor sofferta,
turba letal di adulatori iniqui!

26. *aria*

ABNER

Al fianco anzi vorrei
crudeli empi nemici
che turbe adulatrici in falso aspetto.

27. *recitatief*

FALTI

Ite a David in traccia: ite veloci.
Rechi sua cetra, e scacci
del signor nostro il reo malor dal petto.

21. *recitatief*

DAVID

O dochters van Sion, matig en eindig
uw jubelzangen.

Laat uw liefde niet zo luid weerklinken
dat ze de slapende haat weer wekt.

JONATHAN

Wat voor zoete tranen stroomden uit mijn
ogen toen ik je zag in de vriendelijke armen
van mijn vader! Een vergelijkbare vreugde
had ik nog nooit, dierbare vriend.

DAVID

Jonathan, waarlijk voorbeeld van vriendschap,
ook ik was verheugd in de koning weer
de trekken te zien van de Saul die ik kwijt
was door gestook en bedrog. Zorgen om de
dood omringden me, en haast werd ik
omlaag gesleurd door boze stromen.
En wat is de beloning van mijn vijanden?
Verwarring, schaamte, schande en rouw.

24. *aria*

JONATHAN

Dierbare vriend, ja, zo dierbaar ben je me,
Dat ik je wel een koninkrijk of een gelukkig
leven zou willen geven.

25. *recitatief*

ABNER

Ik ben bang dat het zaad van Sauls oude
haat nog niet dood en verdwenen is.
Zelfs in zijn omhelzing zag ik een
geforceerde lach, een kwaad teken,
als een onheilspellende flits.
Toen hij de gezangen hoorde van het blijde
koor, wond hij zich op,
en hield hij alleen zijn vleier Palti bij zich.
O dodelijke menigte van giftige vleiers,
altijd gehaat, maar altijd gehonoreerd.

26. *aria*

ABNER

Liever zou ik aan mijn zijde
wrede boze vijanden willen
dan een menigte valse vleiers.

27. *recitatief*

PALTI

Zoek David op, ga snel.
Laat hem zijn lier meebrengen, en hem
de ziekte in de borst van de koning verdrijven.

28. *aria*

ABNER

Non so, se al sussurrar magiche note
perdan rabbia, e veleno aspi, e serpenti.
Ma soave armonia domar ben puote
i funesti malori e l'ire ardenti.

29. *recitatief*

FALTI

Taci. Ecco il re.

Tien l'asta in mano, e siede.

30. *recitatief*

SAUL

Lasciatemi a me stesso, furie d'abisso!
Assai ne tengo, anche peggiori.
Qual fiamma mi strugge ossa, e midolle?
Che sî, che in qualche pace vi state, alme
dannate?

Solitudine, e notte ora è laggiù.

L'inferno è nel mio seno.

Ahi! Che strazio! Ahi! Che incendio!

Ahi! Che veleno!

31. *Preludio*

*Senza accompagnamento di canto
sentesi prima il suono della cetra di
David, il quale poi canta il seguente salmo.*

32. *recitatief*

DAVID

Quanto mirabil si dilata e spande
nell'universo il grande tuo nome,
o Signor nostro, o Dio Signore!

Tua grandezza risplende
ne' Cieli, e li trascende.

Danti perfetto onore
anche i teneri infanti,
alla poppa lattanti.

Quindi l'empio, che d'ira
freme, e vendetta spira,
ne sta confuso e rugge
per fiera rabbia, e di furor si strugge.

33. *aria*

DAVID

Quanto mirabile,
Signore, o quanto,
egli è il tuo santo
nome adorato!

E sopra i cieli,
e sotto il sole
l'esalta, e cole
tutto il creato.

28. *aria*

ABNER

Ik weet niet of door zacht getokkelde tonen
het venijn verdwijnt van adders en slangen.
Maar zoete klanken kunnen zeker
boze kwalen temperen en vurige woede.

29. *recitatief*

PALTI

Zwijg. Zie daar de koning. Hij heeft zijn
werpspeer in de hand en gaat zitten.

30. *recitatief*

SAUL

Laat me met rust, furiën uit de hel!
Ik heb er zelf zeer veel, en zeer boosaardige.
Welke vlam verteert mijn botten en merg?
Vervloekte zielen, hebben jullie nu rust?

Eenzaamheid en nacht heersen hier beneden.

De hel is in mijn binnenste.

Ach, wat een kwelling! Ach, wat een brand!

Ach, wat een gif!

31. *Voorspel*

*Eerst hoort men de lier van David zonder
zang, dan zingt hij de volgende psalm.*

32. *recitatief*

DAVID

Hoe wonderlijk weerklinkt in heel het
universum uw grote naam,
o onze heer, o God en heer!
Uw grootheid wordt weerspiegeld door de
Hemelen, en overstijgt die.

De hoogste eer krijgt u
zelfs van kleine kinderen
en zuigelingen.

Zo raakt de zondaar in de war,
die beeft van woede en sist van wraak,
hij schreeuwt het uit van nijd
en vernielt zichzelf in razernij.

33. *aria*

DAVID

Hoe wonderlijk,
Heer, och hoe groot is hij,
en hoe heilig
Uw vereerde naam!
En boven de hemelen,
en onder de zon
bejubelt en bezingt
heel de schepping Uw naam.

34. recitatief

SAUL

Più non resisto. Da l'un lato a l'altro
questa lancia ti passi,
e ti conficchi a la parete.

DAVID

O Dio, sempre rifugio mio, tu mi salvasti.

FALTI

Ah! Si sottrasse, e con inutil colpo
restò quel ferro a la muraglia affisso.

ABNER

Vincer potè l'abisso; e non potè Saul.
Furia d'uom empio
è di quelle peggior, che chiuse inferno.

SAUL

Fuggi pure. Avrò ancora ire a seguirti,
ancor armi a ferirti.

Olà, miei servi!

ABNER

Signor... qual premio rendi?...

SAUL

Non aspettar nuovo comando.

O parti, o seconda il tuo re nel suo furore.

ABNER

A pietade, e a ragion, sordo è quel core.

SAUL

Diletto Falti, e così andranno a voto
tutti i disegni miei? Pugnerà Dio
sempre contra Saul? Dì, che far deggio?
Consigliami. Te solo ho in cui fidarmi.

FALTI

Signor, l'oscura notte toglie l'aspetto de le
cose.

Or chiuso sia ogni scampo a David.

Al nuovo giorno lo troverà un tuo cenno
inerte, e solo.

SAUL

Piacemi. *(Vede arrivare Micol)*

Della Figlia qui mi sarebbe ora importuno il
duolo.

35. aria

MICOL

Padre, ascolta... Ah! Tu mi fuggi!

Hai rimorso, e ti spaventa
la pietà del mio dolore.

36. recitatief

Sopra il mio sposo sta implacabil mostro.

Torlo all'ugne vorrei.

Ma che far puote

contro di tirannia femmina imbelle?

Morir per lui? Mi è tolto un sì gran bene.

34. recitatief

SAUL

Ik kan me niet meer bedwingen. Laat deze
lans je van de ene tot de andere zijde
doorboren en aan de muur vast pinnen.

DAVID

O God, mijn beschermer, u heeft me gered.

PALT

Ach! Hij is ontkomen, de speer miste doel
en steekt nu in de muur.

ABNER

De hel zou gewonnen hebben, maar niet Saul.
De woede van een zondaar
is erger dan wat huist in de hel.

SAUL

Vlucht dan. Ik achtervolg je met mijn woede,
en heb meer wapens om je te verwonden.

Kom slaven!

ABNER

Mijn heer... wat voor beloning is dit?...

SAUL

Verwacht geen andere bevelen.

Of vertrek of sta je koning bij in zijn woede.

ABNER

Zijn hart is doof voor barmhartigheid en
redelijkheid.

SAUL

Dierbare Palti, zijn al mijn plannen
nu vergeefs? Zal God eeuwig blijven strijden
tegen Saul? Zeg, wat moet ik doen?

Geef me raad. Je bent de enige die ik vertrouw.

PALT

Heer, in de duistere nacht verandert alles.

Laten we al Davids vluchtwegen afsluiten.

Op uw bevel is hij morgen weerloos en alleen.

SAUL

Dat bevalt me. *(Hij ziet Michal komen)*.

Een slecht moment voor het verdriet van mijn
dochter.

35. aria

MICHAL

Vader, luister... Ach! Je gaat me uit de weg!

Je hebt berouw, en bent bang
om met mijn verdriet mee te leven.

36. recitatief

Er staat een onverzoenlijk monster boven
mijn man.

Ik zou hem uit die klauwen willen bevrijden.

Maar wat kan een weerloze vrouw

beginnen tegen een tiran?

Voor hem sterven? Dat genoeg krijg ik niet.

Seco morir? Ciò che nol salva, è pena.

GIONATA

Germana, è vano il pianto,
ove il sangue si vuol.
Già dato è il cenno,
che tutta notte a custodir si vegli
ogni uscita a la fuga. Il sol novello
vedrà l'orrendo... Nol vedrà.
Piùtosto porrò in armi quant'ho servi,
ed amici;

e se manca altr'aita,
v'è Gionata per tutti.
Io del mio petto
farò scudo all'amico;
e se cadrà, me ingombrerà, cadendo,
col caro peso: i nostri spirti,
che si aman tanto in questa vita,
rientrando abbracciati anche ne l'altra.

MICOL

Fratel, lodo l'amor, ma l'opra aborro:

che un maggior mal non è
compenso al danno.

GIONATA

Ma pur cosa deve farsi in sua salvezza?

DAVID

Se uom farla non potrà, faralla Iddio.

GIONATA

Tu fronte sì sicura in tanto rischio?

DAVID

Timida confidenza a Dio fa offesa.

GIONATA

Saul già mette in armi i rei disegni.

DAVID

Minute arene a soffio d'austro incontra.

GIONATA

Se attendi il nuovo giorno, hai certa morte.

DAVID

Sta quell'asta nel muro, e in me fu torta.

GIONATA

Chi ognor da Dio prodigi esige, il tenta.

DAVID

Santa fiducia non fu mai superba.

GIONATA

Parla l'amico, e tace ancor la moglie?

MICOL

Spesso opra molto amor che tace e pensa.
Seguimi. Via a salvarti il Ciel m'addita.

Met hem sterven? Wat hem niet kan redden,
is verdriet.

JONATHAN

Je tranen zijn vergeefs, mijn zus,
hier wordt om bloed gevraagd.
Het bevel is al gegeven
dat vannacht alle vluchtwegen
worden bewaakt. Bij zonsopkomst
zal het verschrikkelijke... Nee, niets daarvan.
Nog liever bewapen ik al mijn slaven
en vrienden;

en als alle hulp faalt,
dan is Jonathan er voor allen.

Ik zal met mijn borst
een schild zijn voor mijn vriend;
en als hij zal vallen, zal hij met zijn val
zijn dierbare gewicht op me drukken: onze
zielen die elkaar zo dierbaar waren in dit leven
zullen in omhelzing het andere betreden.

MICHAL

Broer, ik prijs je liefde, maar verafschuw de
daad:

Een groter kwaad is geen troost
voor het verlies.

JONATHAN

Maar wat te doen om hem te redden?

DAVID

Als een mens het niet kan, kan God het.

JONATHAN

Hoe kun je zo zeker zijn in zulk gevaar?

DAVID

Zwak geloof is een belediging van God.

JONATHAN

Saul voert zijn boze plannen al uit.

DAVID

Het zijn slechts zandkorreltjes tegenover de
zuidenwind.

JONATHAN

Als je wacht tot morgen, ben je zeker dood.

DAVID

Die speer zit vast in de muur, maar was voor
mij bedoeld.

JONATHAN

Wie steeds wonderen vraagt van God, stelt hem
op de proef.

DAVID

Heilig geloof was nooit trots.

JONATHAN

Mijn vriend spreekt, maar zijn vrouw zwijgt?

MICHAL

Liefde bereikt veel als ze zwijgt en nadenkt.
Volg me. De hemel heeft me getoond hoe je te
redden.

DAVID

Se non fosse dal Cielo il tuo consiglio,
sposa, ti vedrei in fronte orme di tema.
Dov'ei t'inspira, andiam. Gionata, addio.

37. aria

DAVID

Dì al mio re, che per lui sono
Senza colpa, sfortunato.
A chi insidia la mia vita,
Di buon core io già perdono.
Così Iddio, bontà infinita,
Gli condoni ogni peccato.

40. recitatief

FALTI

Signor, siamo delusi, e siam traditi!

SAUL

Come?

FALTI

Fuggì 'l nemico, e omai ben lunge
fuor di Solima ha il piede.

GIONATA

(Respiro.)

SAUL

E tanto un sol potè?

Chi mano diede a la fuga?

Chi forzò i custodi?

FALTI

Una femmina scaltra.

In quelle piume,
ove giacer pareva l'uom moribondo,
simulacro trovai, cui mentia il crine
irsuta pelle di montana capra.

Qual ristetti a tal vista?

Temo ingannarmi. Al guardo

non dà fede la mano;

e il tatto al fine m'assicura da error.

SAUL

Non più. Già scorgo

e l'inganno, e l'autor. Perfida figlia!

Tu salvasti colui? Perché tradirmi?

MICOL

Amr non già: forza mi spinse a farlo.
Egli, stretto un acciar, "salvami," disse,
o qui morte n'avrai!"

Che altro potea?

Forte timor mi fe ingegnosa, e d'una
finestra il fei fuggir...

DAVID

Als je raad niet uit de hemel kwam, lieve,
dan zag ik wel sporen van angst op je gezicht.
Waarheen de hemel ons voert, daar gaan we
heen. Jonathan, vaarwel.

37. aria

DAVID

Zeg tegen mijn koning, dat ik jegens hem
onschuldig ben, maar onfortuinlijk.
Hij die mijn leven belaagt,
vergeef ik met heel mijn hart.
Moge God, de oneindige goedheid,
hem zo al zijn zonden vergeven.

40. recitatief

PALTI

Heer, we zijn misleid en bedrogen!

SAUL

Hoe?

PALTI

De vijand is gevlucht, en is nu
allang ver van Selama.

JONATHAN

(Ik kan weer ademen.)

SAUL

En kon hij dat alleen?

Wie hielp hem bij de vlucht?

Wie overreedde de bewakers?

PALTI

Een listige vrouw.

In zijn bed,

waar een stervende man leek te liggen,
vond ik een pop, met het hoofd gemaakt
van het harige vel van een berggeit.

Hoe ik aarzelde bij die aanblik?

Ik was bang voor bedrog. Mijn ogen

geloofden mijn handen niet;

maar na aanraking was ik zeker van de list.

SAUL

Genoeg! Ik zie meteen

de list en de bedenker. Schandalige dochter!

Heb je jezelf gered met hem? Waarom

verraadde je me?

MICHAL

Niet alleen uit liefde: ik werd ertoe gedwongen.

Hij greep een zwaard en zei "red me,

of je zult hier de dood vinden".

Wat kon ik anders doen?

De angst maakte me vindingrijk, en ik liet
hem ontsnappen door een raam...

SAUL

Ma ovunque ei fugga, lo giungerò.
 Su: dietro l'orme sue tosto, o soldati!
 Vi seguo io stesso. Il mio furor vien meco.
 Già il sento. Già oltre l'uso
 m'arde, e fuor di me stesso mi trasporta.

41. recitatief

SAUL

Me lo spirito di Dio visita ancora,
 e m'illustra la mente.
 Oh! Il puro foco mi scendesse al core!
 Che veggio? Il trono mio. Chi vi risiede?
 Lo conosco. È David. Ecco quel Ceppo,
 che in eterno propagasi, e germoglia.
 O fortunata Pianta, ond'esce il Frutto
 che santifica il mondo! O eccelsa!
 O grande!
 Contro di te non fia
 che prevalga in eterno
 né l'odio di Saul, né quel d'Inferno.

42. coro finale

Anche Saul è tra' profeti?
 Ah! Poco un tal dono gli giova
 se ardente carità, dono maggiore,
 e non gli purga e non gl'incende il core.
 Profetar, far prodigi ancor può l'empio.

Tu star con l'empio, sant'ardor, non sai.

Fine avran gli altri doni; e tu non mai.

SAUL

Waar hij ook heen vlucht, ik zal hem vinden.
 Kom, soldaten, volg hem onmiddellijk!
 Ik volg jullie zelf. Mijn woede is bij me.
 Ik voel hem al. Hij brandt in me zonder rem,
 en brengt me buiten mezelf.

41. recitatief

SAUL

De geest van God is weer bij me,
 en verlicht mijn geest.
 Ach! Het pure vuur zet mijn hart in brand!
 Wat zie? Mijn troon. En wie zetelt er op?
 Ik ken hem. Het is David. Zie de boom
 die eeuwig groeit en bloeit.
 O gelukzalige plant, waaruit de vrucht groeit
 die heel de wereld zegent! O uitverkorene!
 O grote!
 Uw eeuwige geloof
 zal nooit getrotseerd worden
 noch door de haat van Saul, noch door die van
 de hel.

42. slotkoor

Is Saul onder de profeten?
 Ach! zo'n kleine gift helpt hem weinig
 als de grotere gift van warme liefdadigheid
 hem niet zuivert en zijn hart doet branden.
 Voorspellen en wonderen doen kan ook een
 zondaar.
 Maar jij, heilig vuur, kunt niet blijven bij
 zondaars.
 Er komt een einde aan alle giften, maar aan
 jou nooit.

VOLG ONS OP SOCIALE NETWERKEN

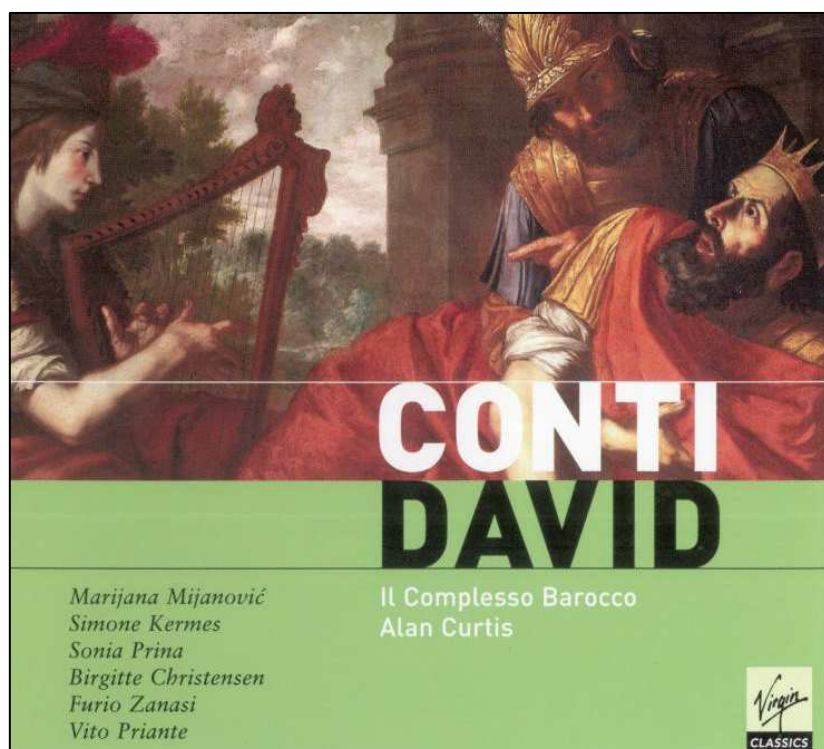
U heeft vast wel eens kennis gemaakt met onze website www.bachvereniging.nl, bijvoorbeeld voor het bestellen van kaarten voor dit concert. Maar wist u dat u ook op andere manieren het laatste nieuws kunt volgen over het ensemble?

- Zo heeft De Nederlandse Bachvereniging een eigen kanaal op de videowebsite www.youtube.com/bachvereniging. Hierop staan filmpjes die vaak speciaal zijn gemaakt voor dit medium en die een kijkje bieden achter de schermen bij een repetitie of een cd-opname of vooruit blikken naar een bepaald concert. U vindt er onder andere exclusieve interviews met Jos van Veldhoven en andere musici;
- doet zakelijk leider Mark Vondenhoff via www.twitter.com/markvondenhoff regelmatig verslag van zijn werkzaamheden
- en kunt u zich aanmelden als fan op www.facebook.com/bachsociety of www.denederlandsebachvereniging.hyves.nl. Op deze sites kunt u bijvoorbeeld uw concertervaringen delen met anderen.

DE MUZIEK VAN DIT CONCERT IS VERKRIJGBAAR OP CD!

'This thrilling CD set is a forgotten masterwork worth everyone's attention.'
Sunday Times

'In this work Conti stands only a rung below Handel and Vivaldi, the era's dramatic masters. Conti's David is de CD rediscovery of the year.'
Sunday Times

Conti
DAVID
Il Complesso Barocco
Alan Curtis, dirigent
(dubbel-cd)

Nu slechts € 28!
(elders € 33)

Deze dubbel-cd is verkrijgbaar bij de vriendenstand tijdens de pauze en na het concert.

U kunt de cd ook via www.bachvereniging.nl bestellen. De prijzen op deze website zijn inclusief € 2,50 verzendkosten.

BIOGRAFIEËN

De Nederlandse Bachvereniging is het oudste ensemble voor oude muziek in Nederland, misschien wel in de wereld. Toch is haar artistiek leider Jos van Veldhoven samen met de musici en de organisatie nog voortdurend op zoek naar eigentijdse manieren om die muziek te presenteren; of het nu de traditionele uitvoeringen van de *Matthäus-Passion* in Naarden betreft, andere werken van Johann Sebastian Bach (1685 - 1750), of muziek van zijn voorgangers, erfgenamen en tijd- en geestgenoten. De programma's zijn vaak eigenzinnig samengesteld en werpen zo een verfrissend beeld op de diverse muziekstijlen tussen Schütz/Monteverdi en Haydn/Mozart, maar ook op de centrale componist Bach zelf. De flexibiliteit van het ensemble maakt uitvoeringen mogelijk in zeer verschillende bezettingen en van zowel wereldlijk als kerkelijk repertoire. Voorop bij de concerten staan schoonheid, emotie, kwaliteit en authentieke beleving. De activiteiten van de Bachvereniging blijven al lang niet meer beperkt tot Naarden of Het Gooi en het ensemble verheugt zich in een groeiende internationale belangstelling van grote concertzalen en belangrijke muziekfestivals. Daarmee neemt de Bachvereniging in toenemende mate de eervolle rol op zich van cultureel ambassadeur. Behalve met chef-dirigent Jos van Veldhoven werkt de Bachvereniging samen met vooraanstaande oude-muziekspecialisten uit binnen- en buitenland, zoals Rinaldo Alessandrini, Peter Dijkstra, Richard Egarr, Gustav Leonhardt, Paul McCreech, Lars Ulrik Mortensen, Masaaki Suzuki en nu voor het eerst Alan Curtis.

Na jaren les te hebben gegeven aan de universiteit van Berkeley, besteedt dirigent en klavecijnist **Alan Curtis** zijn tijd nu voornamelijk aan het uitvoeren van dramatische muziek uit de zeventiende- en achttiende eeuw. Als jonge student al was hij een pionier op oude-muziekgebied, blies de originele instrumenten nieuw leven in en verdiepte zich in de uitvoeringspraktijk van barokopera's. Hij was de eerste die de opera's van Rameau op authentieke vaak in vergetelheid geraakte instrumenten liet herleven. Dat was in de jaren zestig van de twintigste eeuw zeer radicaal. Het eerste echte succes dat Curtis hiermee had, was in Amsterdam tijdens de uitvoering van Handels *Admeto*. In de loop der jaren werd hij geprezen voor zijn uitvoeringen, heruitgaven en opnames van allerlei onbekende en 'vergeten' barokopera's en oratoria. Zo kwam van zijn hand een herziene editie van Monteverdi's *Il ritorno di Ulisse* uit, die werd opgevoerd in Amsterdam, Dresden en Oslo. Zijn cd's met madrigalen van Rossi, Lotti en de duetten van Monteverdi kregen veel lof van de internationale pers, evenals de twee zeventiende-eeuwse oratoria van Ferrari en Ziani. Hij heeft een enorme hoeveelheid tot dan toe onbekende opera's van Handel uit de vergetelheid gebracht, zoals *Arminio*, *Giulio Cesare*, *Rodelinda*, *Floridante*, *Tolomeo*, *Ezio*, *Alcina* en *Ariodante*. Met zijn ensemble Il Complesso Barocco verschenen vele opnames van barokopera's en -oratoria, waaronder het meesterwerk *David* van Conti dat hij ook met De Nederlandse Bachvereniging zal uitvoeren.

De countertenor **Yuri Minenko** is geboren in de Oekraïne. Hij kreeg pianolessen en studeerde koördirectie en zang. Aan diverse internationale concoursen won hij vele prijzen. Van 1998 tot 2003 zong hij vooral in zijn woonplaats Kiev bij onder andere Kiev National Philharmonic, Kiev National Opera en Kiev Municipal Chamber Orchestra. In Rusland trad hij geregeld op in solorecitals met diverse belangrijke gezelschappen, zoals St.Petersburg Philharmonic. Zijn repertoire bevat werken van componisten uit de barok en latere periodes, zoals Vivaldi, Bach, Schubert, Brahms en Gounod. In de toekomst zal hij in Handels *Messiah* zingen met Bournemouth Symphony Orchestra, in Handels *Xerxes* met New Zealand Opera Auckland en recitals met Washingtons Performing Arts Society. Zeer prestigieus is dat hij onlangs finalist was in het

Cardiff Singer of the World concours. Het is voor het eerst dat u Yuri Minenko hoort bij De Nederlandse Bachvereniging.

De Engelse bas **Matthew Brook** reist als solist de hele wereld rond. Samen met dirigenten als Paul McCreech, John Eliot Gardiner en Harry Christophers gaf hij concerten in diverse landen. Hij treedt op met gezelschappen als de London Symphony Orchestra, het Gabrieli Consort, The Sixteen, het Freiburger Barockorchester en Collegium Vocale Gent. Grote operarollen zijn hem niet vreemd. Ook is Brook actief als liedvertolker, samen met zijn veelgeprezen begeleider Anna Markland. Hij nam diverse cd's op. Tijdens zijn meest recente televisieoptreden zong hij in Handels *Acis and Galatea* met het Dunedin Consort. Zijn concertagenda

is drukbezet. Dit seizoen staan werken als Mozarts *Requiem*, Mendelssohns *Die erste Walpurgisnacht*, Haydns *Die Schöpfung* en Handels *Ariodante* op het programma. Matthew Brook was eerder te gast bij De Nederlandse Bachvereniging.

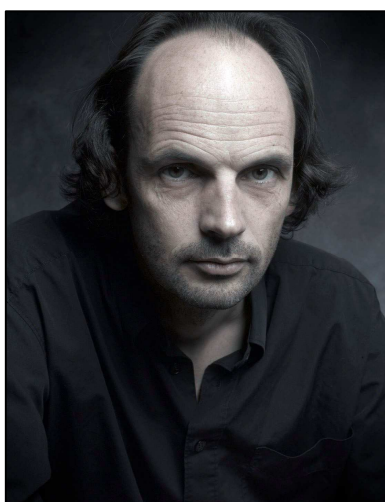
De sopraan **Anna Maria Panzarella** is geboren in Frankrijk en heeft Italiaanse ouders. In 1993 maakte zij haar debuut als professioneel zangeres aan de Grand Théâtre de Genève. Sindsdien verscheen zij in belangrijke operahuizen over de hele wereld. Ook is zij een veelgevraagd solist in befaamde festivals en concertzalen. Zij werkte met dirigenten als William Christie, Alan Curtis, Christophe Rousset en Bernard Haitink. Op haar repertoire staan opera's als Rameaus *Les Indes Galantes* en *Zoroastre*, Monteverdi's *L'Incoronazione di Poppea* en Gounods *Romeo et Juliette*. Op 14 juli 2008 werd zij geridderd als "chevalier dans l'ordre des Arts et des Lettres". Binnenkort zal zij door heel Europa optreden in Grétry's *La Fausse Magie*, in Cavalli's *Xerse* en Mozarts *Così fan tutti*. Bij De Nederlandse Bachvereniging hoort u haar voor het eerst.

De Nederlandse sopraan **Johannette Zomer** werkte eerst als microbiologisch analiste alvorens zij haar zangopleiding begon. Het repertoire van Johannette reikt van de Middeleeuwen tot en met de 20e eeuw, met als gevolg een zeer gevarieerde en omvangrijke concertpraktijk. Zij werkt daarom niet alleen met belangrijke barokspecialisten zoals Philippe Herreweghe, Ton Koopman, Frans Brüggen en Paul McCreech, maar ook met Kent Nagano, Valery Gergiev en Reinbert de Leeuw. Verder geeft Johannette geregeld liedrecitals met fortepianist Arthur Schoonderwoerd en theorbist Fred Jacobs. Dikwijls staat zij op de operabühne in diverse hoofdrollen. Afgelopen jaar maakte zij haar debuut bij De Nederlandse Opera in *Ercole Amante* van Cavalli. Johannette Zomer is op een grote hoeveelheid cd's te horen, zoals op *Beloved & Beautiful* met De Nederlandse Bachvereniging.

Cécile van de Sant studeerde in Amsterdam en New York. Zij zong de meest uiteenlopende operarollen in bijvoorbeeld Monteverdi's *L'Orfeo* bij de Bayerische Staatsoper in München, *Orfeo ed Euridice* met Scottish Opera, Mozarts *La Clemenza di Tito* met het Orquestra Simfònica de Baléars in Palma, Brittens *Owen Wingrave* in het Concertgebouw te Amsterdam en in vele opera's van Handel. Ook heeft zij een uitgebreid concert- en oratoriumrepertoire op haar naam staan. Bachs *Hohe Messe* met Jordi Savall en *Weihnachtsoratorium* met het Combattimento Consort Amsterdam en Handels *Messiah* met De Nederlandse Bachvereniging zijn hiervan een paar voorbeelden. Dit seizoen zal Cécile onder andere te horen zijn in Glucks *Alceste* in Londen en in de Nederlandse première van Rihms *Deus Passus* met het Rotterdams Philharmonisch Orkest.

Bas-bariton **Marc Pantus** studeerde in Utrecht, Den Haag en Chicago. Hij wordt gecoached door Margreet Honig. Met het Rotterdams Philharmonisch Orkest, het Schönberg Ensemble en The Royal Philharmonic Orchestra soleerde hij onder leiding van dirigenten als Edo de Waart, Reinbert de Leeuw en Paul McCreech. Op cd heeft hij verscheidene operarollen op zijn naam staan, waaronder Publio in *La clemenza di Tito* van Mozart en Pan in *Pan and Syrinx* van Galliard, beide met Musica ad Rhenum onder leiding van Jed Wentz. Met het Nieuw Ensemble zong hij de titelrol in de opera *Roi Pausole* van Honegger. Dit seizoen maakt hij de operaproductie *Doodleuk* en *Mammalucca, Bagatella e Pattatocco* (van Conti!) met zijn eigen gezelschap

I Piccoli Olandesi. Al eerder was Marc Pantus te gast bij De Nederlandse Bachvereniging.

LAMENTATIES

Voor de uitvoeringen van de *Lamentaties* in de vroege ochtend van Goede Vrijdag en Paaszaterdag geldt het adagium: eenmaal bezocht, voor altijd verkocht.

De emotionele klaagzangen over de verwoesting van Jeruzalem in de welhaast maagdelijke Grote Kerk in Naarden - voor de uitvoeringen van de *Matthäus-Passion* - weten bezoekers nu al vier jaar te beroeren. En het werkt net als bij de *Matthäus-Passion* verslavend: het jaar erna komen ze terug, ondanks (of wellicht dankzij) het vroege uur.

Portugese klaagzangen

De hartverscheurende oudtestamentische teksten van de lamentaties vormen een metafoor voor het lijden en sterven van Christus en ze bieden een troost aan de ziel. Vele componisten hebben sinds de middeleeuwen deze expressieve teksten op muziek gezet, onder wie de Portugese meesters Rebelo en Esteves.

Over het leven van beide componisten is maar weinig bekend. Beiden waren graag geziene gasten aan het koninklijke hof van Portugal in Lissabon. Esteves was een beschermeling van koning João V en Rebelo van João IV.

Waarschijnlijk met een koninklijke beurs kon Esteves studeren in Rome. Na zijn terugkeer werd hij kapelmeester van de basiliek in Lissabon. Door zijn hoge positie is veel van zijn werk bewaard gebleven. Zijn werk werd door tijdgenoten enorm gewaardeerd. Tijdens de uitvoeringen van de lamentaties kunt u horen waarom. Ondanks zijn innige vriendschap met de koning is Rebelo daarentegen altijd amateur geweest, wat hem een zekere vrijheid heeft verschaft, tegenover de dominante traditie van de conservatieve kathedrale muziek in Portugal. Met zijn vocale ornamenten behoort Rebelo in de traditie van de vroege barok.

Ripiënisten

De ripiënisten zingen in de Goede Week betrekkelijk anoniem de koorgedeelten van de *Matthäus-Passion* mee. De aandacht gaat met uitzondering van een kleine eervolle vermelding altijd uit naar de vocale solisten. Dat is jammer, want de ripienozangers beschikken over solistische kwaliteiten. Die kunt u horen in de acapellamuziek van de Portugese meesters.

Wat

João Lourenço Rebelo (1610-1661)

- Lamentationes Jeremiae Prophetae (klaagliederen voor Witte Donderdag)

João Rodrigues Esteves (ca.1700-na 1751)

- Lamentationes Jeremiae Prophetae (klaagliederen voor Goede Vrijdag)

Wie

Jos van Veldhoven *dirigent*

ripiënisten van De Nederlandse Bachvereniging

Wanneer en waar

Goede Vrijdag 2 april 2010, Naarden, Grote Kerk, 9.15 uur

Paaszaterdag 3 april 2010, Naarden, Grote Kerk, 9.15 uur

Kaartverkoop: www.bachvereniging.nl of 030 – 2 513 413

KOM NAAR DE CD-OPNAMEN VAN DE MATTHÄUS-PASSION

Een kijkje in de keuken!

De uitvoeringen van de *Matthäus-Passion* zullen niet alleen bijzonder zijn vanwege de afwijkende, ruimtelijke opstelling, maar ook omdat ze worden opgenomen voor een nieuwe cd. Naast de reguliere concerten zijn er drie extra opnamesessies ingepland. Deze opnamesessies zijn toegankelijk voor het publiek. In een informele sfeer kunt u naar delen uit het meesterwerk luisteren. Voor een enorm lage prijs zit u op eersterangsplaatsen, krijgt u een pauzedrankje en een kijkje in de keuken van cd-opnames: een buitenkansje!

Data

woensdag 31 maart 2010

aanvang: 14.30 uur en 19.00 uur

donderdag 1 april 2010

aanvang: 14.30 uur

Locatie

In de Grote Kerk te Naarden

Prijzen

toegangsprijs: € 8,-

vrienden betalen slechts € 4,-

Bestel uw toegangskaarten via www.bachvereniging.nl of

bel met 030 - 2 513 413.

COLOFON

De Nederlandse Bachvereniging

dagelijks bestuur

Aart van Bochove *voorzitter*
 drs. Kees Beuving *secretaris*
 drs. Henk van Wijk *penningmeester*
 Mathieu Heinrichs
 mr. Marry de Gaay Fortman

algemeen bestuur

Reurt Gisolf
 drs. Harry Hendriks
 Atzo Nicolai
 drs. Kees Storm

bestuur Stichting Vrienden van De Nederlandse Bachvereniging

mr. Laetitia Griffith *voorzitter*
 Marian van der Meer *vice-voorzitter*
 drs. ing. Simon Schaap RA *penningmeester*
 mr. Erik Habers *secretaris*
 Siebe Henstra
 Pim Mol *Bachfonds*
 Pol Schevernels
 mr. Ben Schmitz

leiding

Jos van Veldhoven *artistiek leider*
 Mark Vondenhoff *zakelijk leider*

bureau

AFDELING PRODUCTIE

Erik van Lith *productie*, Hilde Van Ruymbeke *koor*, Jacques de Rijck *podium en vervoer*, Hidde Tuininga *podium*, Jan Hemmer *bibliotheek*

AFDELING MARKETING & COMMUNICATIE

Harold Kerkhof, Hans Schimmel, Sytske Slager *marketing & communicatie*
 Marit Boersma, Rebecca Schoon, Daniel Langeveld (wnd.) *publieksservice*

AFDELING FINANCIËN & SUBSIDIEWERVING

Liesbeth van der Luit, Martin Scholten

Pieter Dirksen *musicologische ondersteuning*

Sara Pleyte *directiesecretariaat*

Wilma van Egmond *bestuurssecretariaat*

Pedro Stubert, Wim Helder *vriendenstand*

Rom Molemaker, Christien van Oostveen *vrijwilligerswerk*

programmaboekje

Sytske Slager *samenstelling en redactie*

Marco Borggreve (*Zomer*), Andres Landino (*Van de Sant*), Eric Manas (*Panzarella*),

Tonny de Rover (*Pantus*) *fotografie*

Alan Curtis *toelichting*

Eva Pelgrom van Vertaal- en redatiebureau Pelgrom *vertaling toelichting*

Clemens Romijn *vertaling libretto*

SUBSIDIËNTEN, FONDSEN EN SPONSORS

SUBSIDIËNTEN EN FONDSEN

Nederlands Fonds voor de
Podiumkunsten+
SNS Reaal Cultuurfonds
Provincie Utrecht

Gemeente Kampen
Gemeente Maastricht
Gemeente Naarden
Gemeente Utrecht
Gemeente Alkmaar

SPONSORS

ABN AMRO Bank NV
Stichting Pensioenfonds ABP
Achmea Holding
Aegon NV
Aon Groep Nederland NV
ASR Vastgoed Ontwikkeling NV
Atradius NV
Ballast Nedam NV
Boer & Croon Strategy and
Management Group
De Brauw Blackstone Westbroek NV
Chairy Control BV
Classic FM
CNR Music BV
Corus Groep
DAF Trucks NV
Delta Lloyd NV
Deutsche Bank AG
DSM NV
De Efteling BV
ERA Bouw BV
Ernst & Young
Essent NV
Generali Verzekeringsgroep NV
Havenbedrijf Rotterdam NV
Heijmans NV
ING Groep
ING Commercial Finance BV
Bank Insinger de Beaufort NV
het Kadaster
KLM
Koninklijke Joh. Enschedé

KPMG
F. van Lanschot Bankiers
McKinsey & Company
De Meeuw Oirschot BV
NV Nederlandse Spoorwegen
Nederlandse Vereniging van Banken
Nuon
Oranje-Nassau Groep BV
Philips Nederland BV
Pon Holdings BV
Rabobank Hilversum-Vecht en Plassen
Rabobank Maastricht e.o.
RAI Holding BV
Randstad Holding NV
Royal Haskoning
RWE Energy Nederland NV
Schiphol Group
Sdu NV
Sena
Siemens Nederland NV
Spigthoff Advocaten en Belasting-
adviseurs
Schiphol Group
TBI Holdings BV
Theodoor Gilissen Bankiers NV
Stichting Topas
Towers Perrin HR Services
Transfer Solutions
TKH Group NV
Verbond van Verzekeraars
Royal Wessanen NV
Westplan Investors NV

In het bijzonder bedanken we K.F. Hein Fonds, Van den Berch van Heemstede Stichting, M.A.O.C. Gravin van Bylandt Stichting, Vermeulen Brauckman Stichting en Kattendijke/ Drucker Stichting voor het mede mogelijk maken van de concerten en thema-activiteiten in het kader van het Davidjaar.